

O'ZBEKISTON DAVLAT SAN'AT VA
MADANIYAT INSTITUTI

ROMANTIZIM
FRIDERIK SHOPEN

Bajardi: Qodirova.X.R.

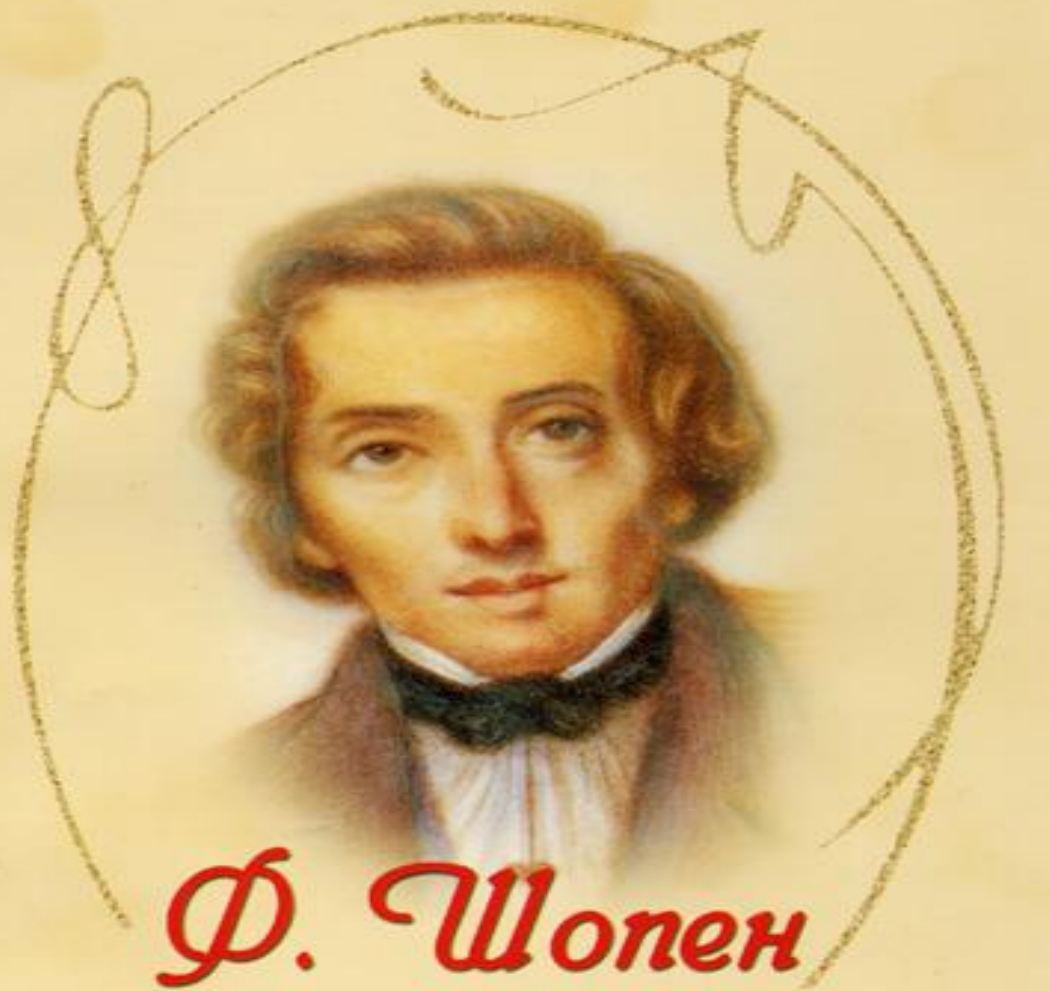
Toshkent 2014

ROMANTIZIM

- Mavzu: FRIDERIK SHOPEN

Reja:

- 1. Romantizim haqida.
- 2. F. Shopen Romantizim davrida tutgan o'рни.
- 3. 30-40-yillarda Shopen ijodi
- 4. Shopenning Mazurka va Polonezlari.

Ф. Шопен
и пути развития
европейского романтизма

Romantizim haqida

Romantizm (frans. *romantizm*) — badiiy oqim bo'lib, XVIII asr oxiri XIX asr boshlarida awal Germaniya, Avstriya, Angliya adabiyotida, keyinchalik esa musiqa va boshqa san'at turlarida shakllangan. Romantizmning yetakchi tamoyili — san'atkorning ijodiy tasavvuri orqali yaratiladigan kundalik turmush va orzularning, mavjudlik va oliy, ideal dunyosining bir-biriga keskin qarshi qo'yilishi. Musiqadagi romantizm adabiyotdagi romantizm bilan uzviy (genetik) bog'langan. Kompozitor-romantiklar adabiy asarlar, tasviriy san'at asarlari, o'zlarining shaxsiy sujetlaridan ilhomlanib asarlar yaratganlar.

Musiqiy romantizm qahramonning ichki olami yetakchi mavqega ega. Bu mavzu Schubertning kamer romanslaridan boshlab Berliozning mahobatli simfoniyalari hamda Vagnerning musiqiy dramalarigacha, uzluksiz ravishda o'tkaziladi. Romantizm adabiyotida qahramon va uni o'rab turgan muhit o'rtasidagi qarama-qarshilik katta ahamiyat kasb etadi. Yolg'izlik mavzusi o'sha davr yozuvchilari: Bayron, Geyne, Stendal, Shamissoning ijodida ustuvor. Musiqa san'atida tashqi muhit bilan kelishmovchilik romantik kompozitorlarga xos bo'lgan xususiyat bo'lib qoladi.

Friderik Shopen 1810-yil 1-martda Polsha poytaxti Varshavadan unchalik uzoq bo'Imagan Jelyazova Volya degan joyda dunyoga keladi. Shopenning onasi polyak, otasi fransuz bo'lgan. Shopenning oilasi graf Skarbekning imperiyasida yashashgan. Otasi bu xonadonda uy o'qituvchisi vazifasida ishlagan. O'g'li tug'ilganidan keyin Nikolay Shopen Varshava litseyida (o'rta bilim yurti) o'qituvchi bo'ladi va butun oila poytaxtg ko'chib o'tadi. Kichkina Friderik musiqa qurshovida ulg'ayadi.

Uning otasi skripka va fleyta chalar, onasi yaxshigina kuylar hamda biroz Fortepiano chalardi. Friderik besh yoshga yetganidayoq katta opasi Ludvikarahbarligida o'rgangan murakkab bo'Imagan pyesalarni ijro eta olgan.

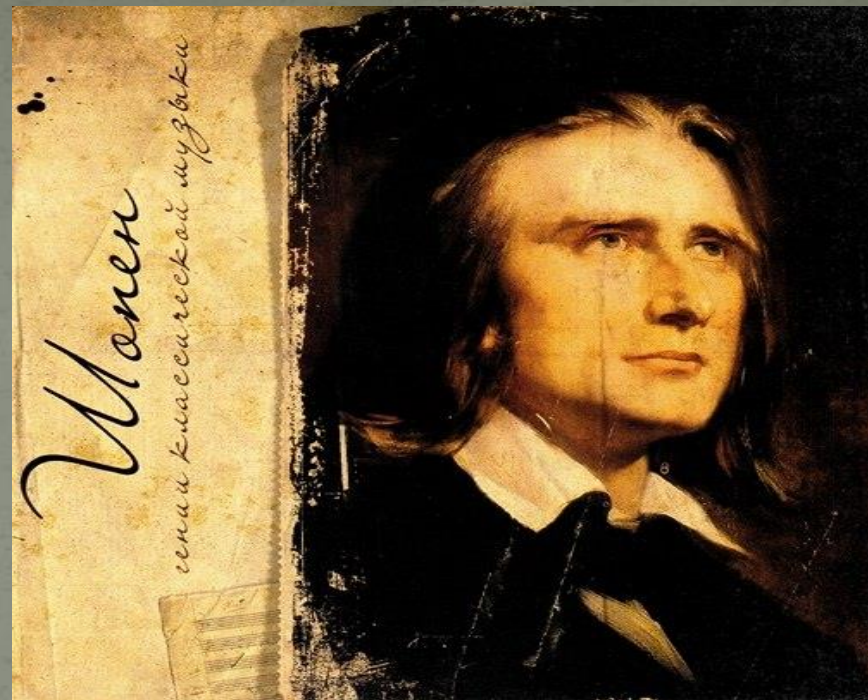

Tez orada Varshavada mashhur bo'lgan chex musiqachisi Voysex Jivniy unga ustozlik qila boshlaydi. Sezgir va tajribali tarbiyachi sifatida u o'z o'quvchisiga mumtoz musiqaga, ayniqsa, I.S. Bax asarlariga bo'lgan muhabbatni singdirdi. Baxning klavir uchun preludiyalari hamda fugalari keyinchalik bastakorning ish stolidagi doimiy asarlarga aylangan edi.

Kichkina pianinochining birinchi chiqishi Varshavada, yetti yoshga to'lganida sodir bo'ladi. Konsert juda muvaffaqiyatli o'tadi va tez orada Shopenning nomini butun Varshava biladi. Xuddi shu davrda uning dastlabki asarlaridan biri fortepiano uchun sol minor polonezi nashr etiladi. Boladagi ijrochilik qobiliyati shu darajada tez o'sib boradiki, u o'n ikki yoshida eng yaxshi polyak pianinochilarining birontasidan ham kam emas edi.

XIX asrning 30—40-yillarida jahon musiqasi yangi badiiy hodisalar bilan boyidi. Musiqa san'ati tarixida Shopen, List va Glinka ijodlari ila yangi sahifalar Ochildi Ular o'z xalqlari tomonidan to'plangan ulkan qadriyatlar mohiyatini oydinlashtirgan holda milliy musiqa maktablarning asoschilari bo'lishdi. Shu jumladan, Friderik Shopen musiqasi polyak xalqi ruhining ifodasi bo'ldi.

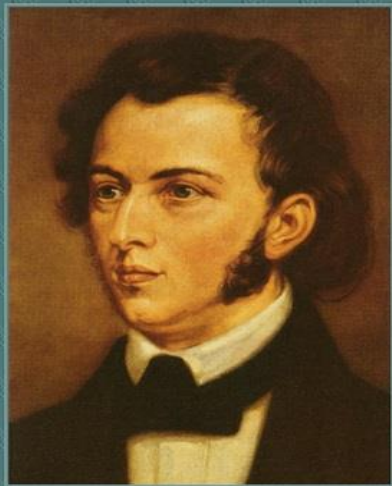
Buyuk kompozitor o'z hayotining katta qismini vatanidan tashqarida o'tkazgan bo'lishiga qaramasdan, butun jahon ahli ko'z o'ngida Shopen san'ati uchun shunday o'ziga xoslik mavjud ediki, bular uni barcha boshqa zamondoshlaridan ajratib turar edi. Uning ijodidagi originallik zamondoshlari tomonidan birdaniga his etilgan polyak milliy manbalariga borib taqaladi.

30 va 40-yillar Chopen ijodida eng samarali bo'ldi. Bu davr mazmunan eng teran va ahamiyatli asarlar: ikkinchi, uchinchi va to'rtinchi balladalar, b-moll va h-moll sonatalari, eng yaxshi polonezlar ,jumladan, polonez-fantaziyalar; ikkinchi, uchinchi, to'rtinchi skerso va boshqa ko'pgina asarlar yaratilgan davr bo'ldi. Operaga xos rechitativ-deklamatsion unsurlar italyan bel cantolaridagi kantilenalik kabi, slavyan qo'shiqchiligi orqali o'zgarib, moslashib chopencha individual melodizmni shakllantiradi. Operadagi teatrallik, manzaraviylik, polyak eposidan ruhlanish natijasida mahobatli qahramonona — epik ko'rinishlarda o'zining murakkab qayta akslanishini topadi. O'z xalqining fikr va tuyg'ularini, zamonning yuksak ideallarini aks ettirar ekan, Chopen xalq san'atining ko'p asrlik tajribasi hamda klassiklarning realistik an'analarga tayanadi. Bax fikridagi qat'iyat va mantiq ,Motsartga xos shakllardagi go'zallik va tugallik ,Betxovendagi drammatizm va simfonik rivojlanish kuchi uning uchun har doim brqiyos namuna edi. Yangi tarixiy sharoitda Chopen ularning izchil davomchisi bo'la oldi.

Shopenning mazurka va polonezlarida xalqchil-milliy unsurlar yorqinligi bilan ajralib turadi. Bastakor ularda xalqchil musiqiy poetik obrazlarni yaratadi. Uning mazurkalari qishloq manzaralarining rosmana tasvirlari, qishloq hayotidan olingan janriy ishlanmalar bilan boyitilgan. Shopen mazurkalari orasida dramatik mazmundagi, shuningdek, lirik poemalar yoki miniaturaviy qaydlar xarakteridagi mazurkalar mavjud. Qo'shiq va raqsning o'zaro uzviy aloqadorligi qadimdan Polsha musiqasiga xos xususiyatdir. Raqs qo'shiq sadolari ostida ijro etilgan, qo'shiq ohanglari esa raqs harakatlariga uyg'un bo'lgan. Polshada qo'shiq-raqs janrlari shakllangan, ularda barqaror vaz-nusul tarkibi mavjud bo'lgan. Polonez, krakovyak, mazurka, oberek uch zarbli metrik asosga tayansa, krakovyak — ikki zarbli asosga tayanadi. Ayrim raqslar o'zlari paydo bo'lgan yoki mansub bo'lgan viloyat va joy nomlari bilan ataladi. Jumladan, «mazur» Mazoviyada paydo bo'lgan, «krakovyak» esa Kuyavsk viloyatida shakllangan. Eng qadimgi raqslardan biri polonez hisoblanadi.

*Повороты
судьбы...*

FRIDERIK SHOPEN ASARLARI

FORTEPIANO UCHUN

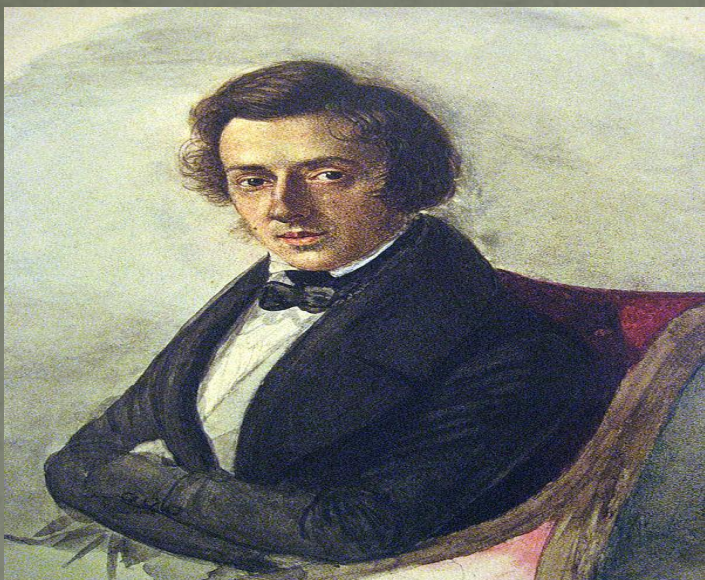
Mazurkalar (80 ga yaqin).
Polonezlar (20 ga yaqin).
Noktyurnlar (20 ga yaqin).
Etudlar (hammasi 27 ta).
Ekspromtlar (hammasi 4 ta).
Valslar (hammasi 15 ta).
Preludiyalar (hammasi 25 ta). •
24 ta preludiyalar op. 28.
Preludiya cis-moll op.45
Skerso (hammasi 4 ta).
Balladalar (hammasi 4 ta).

KONSERTLAR

Op. 21 f-moll.
Op. 11 e-moll.
Op. 14-rondo a la krakovyak (1825).
Op. 13 Polsha mavzulariga fantaziya (1829—1830).
Op. 22 Katta mohirona polonez (1830—1843).
«Don Juan» operasi mavzusiga variatsiyalar» op. 2
(1827).

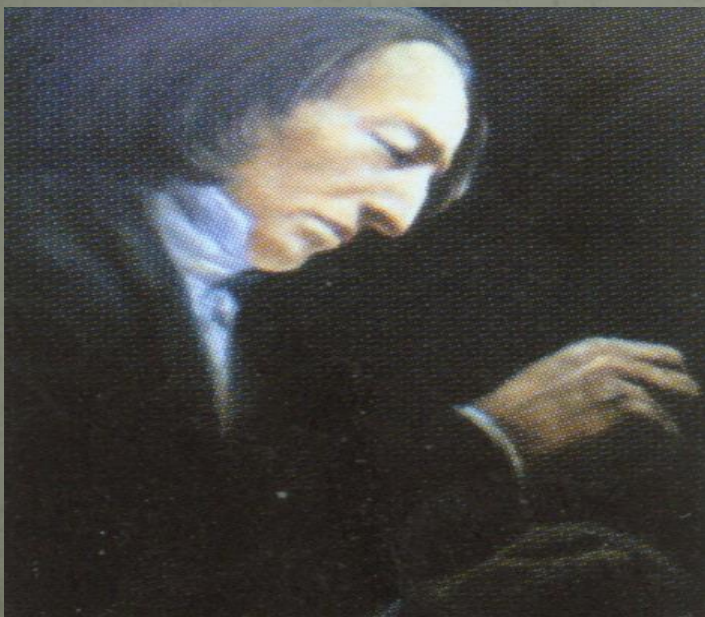

В стихи б я внес дыханье роз,
Дыханье мяты,
Луга, осоку, сенокос,
Грозы раскаты.

Так некогда Шопен вложил
Живое чудо
Фольварков, парков, рощ, могил
В свои этюды.

Достигнутого торжества
Игра и мука -
Натянутая тетива
Тугого лука.
1956

Б.Пастернак
Эжен Делакруа
Портрет Ф. Шопена

E'TIBORINGIZ
UCHUN KATTA
RAXMAT!!!